

Dzendzel, Henryk

Polska Agencja Agrarna i Ogólno-Informacyjna : część II

Rocznik Historii Czasopiśmiennictwa Polskiego 8/1, 120-129

1969

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

HENRYK DZENDZEL

POLSKA AGENCJA AGRARNA I OGÓLNOINFORMACYJNA

(Część II)

ADMINISTRACJA I FINANSE. ORGANIZACJA

W pierwszej fazie istnienia agencji (1931—1935) całą administrację prowadziłem przy pomocy żony, której podlegało: odbijanie biuletynów, ekspedycja, rejestr prenumeratorów i kasa podręczna. Kasa główna oraz prosta buchalteria pozostawały w moim ręku. O jednoosobowym kierownictwie w agencji zdecydowały od początku też względy natury finansowej. Wydawca nie zamierzał angażować żadnego obcego kapitału, odrzucił również zdecydowanie jakąkolwiek możliwość otrzymywania subwencji względnie założenia spółdzielni. Rozpoczął działalność w oparciu o własne fundusze, tłumacząc tę decyzję faktem, że na wypadek niepowodzenia ryzyko ponosi tylko osobiście. Stąd daleko idące ograniczenia w wydatkach, grożące w pewnej chwili zaprzestaniem wydawania biuletynów.

Pewnej zmianie ulega ta sytuacja już w latach 1933—1934 przez powołanie do życia Działu Ogłoszeń PAA pod kierownictwem Władysława Olkiewicza. Operacje ogłoszeniowe agencji polegały na zbieraniu ogłoszeń od firm oraz instytucji i przekazywaniu ich wydawnictwom. Rozrachunek prenumeraty został uproszczony całkowicie. Saldo za należności ogłoszeniowe pokrywało bowiem nie tylko należności za prenumeratę lecz zaczęło przynosić zyski agencji.

Kierownik działu, niezwykle obrotny, doskonały organizator, mający dar nawiązywania kontaktów w sposób nader korzystny dla agencji, w ciągu niespełna jednego kwartału 1933 r. ustabilizował sytuację finansową agencji. Można było przystąpić po raz pierwszy do opracowania budżetu na rok 1934, równocześnie kupić drugi powielacz, zainstalować dodatkowe aparaty telefoniczne, zorganizować nasłuch radiowy, angażując specjalnego pracownika, na razie tylko do audycji w języku polskim.

Red. Olkiewicz w ciągu pierwszego półrocza 1934 r. rozbudował Dział Ogłoszeń, pozyskując na dogodnych obustronnie warunkach znaczny zastęp akwizytorów ogłoszeniowych. Wydawnictwa zaczęły się odnosić z coraz większym zaufaniem, a z czasem i zainteresowaniem do obsługi ogłoszeniowej PAA. Olkiewicz umiał ułożyć poprawne stosunki z dużymi krajowymi biurami ogłoszeń.

Podobnie jednak jak w tematyce serwisu prasowego PAA ograniczono początkowo również i zakres tematyki ogłoszeniowej wyłącznie do spraw gospodarki rolnej i życia wsi. Ważnym krokiem było nawiązanie bezpośrednich kontaktów z dużymi i małymi fabrykami maszyn i narzędzi rolniczych, nawozów sztucznych, cementowni itp.

Agencja zaoferowała następnie prenumeratę biuletynów PAA organizacjom oraz instytucjom gospodarczym, rolniczym, spółdzielczym, związkowym, eksportowym na dogodnych warunkach. Umowy zawierane z tymi instytucjami i organizacjami dopuszczały zamieszczanie przez nie krótkich notatek oraz wiadomości bezpłatnie. Płatne natomiast były artykuły o charakterze propagandowym, sprawozdawczym, reklamowym. Otworło się źródło dochodów, znacznie zwiększające finanse agencji. Cena za serwis dla tego typu odbiorców wahała się, zależnie od zakresu ich działalności, od 15 do 50 zł miesięcznie.

Od połowy 1934 r. rozpoczęto intensywne przygotowania do przebudowy agencji na agencję wszechstronną tematycznie, aż do nawiązania kontaktu z wielkimi zagranicznymi koncernami ogłoszeniowymi, posiadającymi swoje filie w Polsce.

W r. 1934 zwiększyła się objętość serwisu w związku z wprowadzeniem nowych działów, dotyczących życia wsi, do przeciętnie 100—120 stron miesięcznie. Starym prenumeratorom agencja nie podniosła ceny prenumeraty. Nowi płacili od 20—50 zł miesięcznie. Wydawca przestał wkładać swoją gotówkę, potrzebną do prowadzenia agencji. Zainkasował pierwszy zysk. Zostaje zorganizowana administracja, której podlegał jeszcze Dział Ogłoszeń. Kierownictwo zatrzymuje wydawca. Uproszczoną buchalterię prowadziła nadal żona wydawcy.

Od r. 1935 został zorganizowany Dział Ekspedycji. Kierownikiem został Kazimierz Marianowski, pełniący równocześnie obowiązki redaktora Działu Młodzieżowego. Żona wydawcy objęła formalnie prowadzenie Działu Technicznego, zatrzymując prowadzenie rachunkowości i kasy podręcznej. Kasę centralną prowadził wydawca; jedynie on upoważniony był do podpisywania rachunków oraz papierów finansowych.

Poprawa finansowa PAA pozwala już w lipcu 1935 r. na wydawanie serwisu trzy razy tygodniowo, ze znacznie zwiększonymi dodatkami; zaś od sierpnia 1935 r. codziennie; od stycznia 1939 r. zaś dwa razy dziennie, przy czym pierwsze wydanie było zamykane o godz. 11.00.

W latach 1936—1939 wszyscy stali pracownicy redakcji przechodzili sukcesywnie na pełne etaty, z siatką płac obowiązującą dla zawodu dziennikarskiego w stolicy, ze specjalnym dodatkiem funkcyjnym. Akwizytorzy Działu Ogłoszeń pracowali na procentach, określanych indywidualnie, personel administracyjny według pojedynczo zawartych umów. Wydawca i redaktor naczelny — w jednej osobie — miał zabezpieczony fundusz reprezentacyjny i dyspozycyjny.

Ekspedycja opierała się głównie na listach dworcowych, podobnie przesyłano pilne wiadomości dla redakcji z ważniejszych ośrodków kraju oraz z oddziałów.

NAKLAD I ODBIORCY

Biuletyn w r. 1939 był prenumerowany przez całą niemal codzienną prasę krajową oraz prawie wszystkie periodyki o treści politycznej, społecznej, gospodarczej, kulturalnej. Dowodem tego były wpłaty prenumeraty oraz wycinki prasowe materiału oznaczonego inicjałami PAA, względnie powołującego się na agencję w pełnej nazwie.

Opłata za prenumeratę nadal była elastyczna. W zasadzie wynosiła za pełny biuletyn 75 zł miesięcznie, a za pojedyncze działy — zależnie od ich objętości. Tak np. dział gospodarczy z przeglądem cen kosztował 15 zł, dodatki po 15 lub 10 zł. Minimum opłat za prenumeratę dla wydawnictw, które PAA uważała za zasługujące na to ze względu na ogólną sytuację gospodarczą i szykany sanacyjne, wynosiło 10 zł miesięcznie. Prócz prasy krajowej opłacali prenumeratę przedstawiciele prasy zagranicznej oraz agencje zagraniczne. Prenumerowały również biuletyn pisma polonijne za granicą oraz kilkanaście dzienników zagranicznych.

Nakład biuletynów w latach 1931—1934, wahający się od 25 do 30 egzemplarzy, wzrósł w r. 1935 do około 50—70 egz. W roku 1936 nakład wzrósł do 100 egz.; w r. 1937 do 150; w r. 1938 do 180, osiągając w styczniu 1939 r. około 370, nie licząc egzemplarzy obowiązkowych. Prócz prasy biuletyn prenumerowały biura i referaty prasowe poszczególnych ministrów, centralne instytucje oraz organizacje, niektóre władze terenowe. Ten rodzaj prenumeraty był ograniczony do 55 egzemplarzy. Stronictwa polityczne i organizacje przeciwsanacyjne otrzymywały biuletyn bezpłatnie (25 egzemplarzy). Od roku 1937 w drodze wyjątku przyjmowano prenumeratę od pojedynczych osób (12 do 40 egzemplarzy). Łączny nakład wynosił w r. 1939 ok. 367 egz., z tym że z egzemplarzami obowiązkowymi oraz dla cenzury bito 390—400 egzemplarzy.

Z zachowanej podręcznej książki kasowej z lat 1938 i 1939 można odtworzyć następującą listę odbiorców (w nawiasie podajemy wysokość płaconej prenumeraty):

P r a s a: „Kurier Warszawski” (50 zł), „Gazeta Polska” (75), „Siew”

(15), „Warszawski Dziennik Narodowy” (45), „I.K.C.” (50), „Mały Dziennik” (tylko część ogólna — 20), „Depesza” (20), „Nasz Przegląd” (25), „Echo Łódzkie” (75), „Gazeta Radomska” (20), „Dziennik Poznański” (75), „Czas” (55), „Kurier Powszechny” (30), „Wieś Polska” (10), „Nowa Rzeczpospolita” (25), „Organ Związku Ogrodników” (20), „Dziennik Bydgoski” (50), „Kurier Poranny” (część gospod. — 25), „Wieczór Warszawski” (część ogólna — 25), „Poradnik Gospodarczy” (30), „Czarno na białym” (10), „Moment” (40), „Wiadomości Wschodnie” (30), „Gazeta Codzienna Handlowa” (75), „Słowo” (50), „Piast” (30), „Zagroda Wzorowa” (kwartalnie — 100), Jaentch — koresp. prasy gdańskiej (50), „Społem” (kwart. — 200), „Nowy Dziennik” (25), „Krakowski Kurier Poranny” (od 15 X 1937 do 31 VI 1938 r. po 25 zł, od 1 VII 1938 — 40 zł), „Gazeta Pomorska” (50).

Institucje, organizacje, związki itp.: Centr. Tow. Org. i Kółek Roln. (60 zł), Związek Gmin (30), Związek Młynarski (30), Orbis (50), Min. Spraw Zagran. (75), Giełda Mięsna (60), Związek Mleczarsko-Jajczarski (75), ZNP (75), Polski Monopol Zapalczany (100), Związek Gosp. Spółdz. Roln. (50), „Tesp” (100), Związek Prod. Rybn. (75), Stow. Plantatorów Buraka Cukr. (20), Izba Rzem. Katowice (55), Związek Izb Rzem. (30), Zw. Cementowni (50), Superfosfat (60), „Larum” (40), Prezydium Rady Ministrów (75), Zw. Eksp. Jajcz. (30), Bank Cukr. (20), Zw. Eksp. Pierza (45), Wydz. Prop. OZN (10), Millsc. Comp. (75), Ministerstwo Rolnictwa (kwart. 300), Zw. Zaw. Cukr. b. Królestwa Kongresowego (50), Zw. Plant. Tytoniu (20), Zw. Hodowców Drobiu (15), Zw. Spółdz. Roln. i Zarob. Gosp. (60), Bank Gosp. Kraj. (75).

Wyżej wymienione pozycje były wpłacane gotówką wprost do kasy PAA. Nie zachowały się natomiast dane dotyczące wpływów na konto PAA w PKO. Ponadto np. Polskie Radio wpłacało gotówką 250 zł kwartalnie, „Alfa Laval” — 200 zł kwartalnie.

W aktach figuruje natomiast następująca notatka: „za materiał propagandowy umieszczony w serwisie — styczeń 1939 r.: 1) porady fachowe — Klawe; 2) porady fachowe — Klawe, 3) azot, 4) potas. Bez podania kwoty”.

Z tego samego źródła można ustalić wpływy za ogłoszenia oraz wypłacane prowizje akwizytorom w r. 1938: WAR (300 zł — 5 VIII), Biuro Ogłoszeń Feigin (85 — 3 VIII), Unia (146 + 74 zł — 6 VIII), Unia (450 zł — 6 IX), Larum (30 zł — 13 VIII), Unia (czysty zysk dla PAA — 59,13 zł — 6 IX), Inserat (200 zł — 12 IX), Unia (250 zł — 7 X), Klawe (150 — 12 X), „Azot” (220 zł — 12 X), Inserat (97,78 zł — 28 X), Unia (937 zł — 4 XI), Inserat (63,70 — 11 XI), Paliwo (120 zł — 21 XI), Unia (346,50 — 1 XII), Unia (686 zł — 9 XII), oraz w roku 1939 — Wydz. Ogł. (101 zł — 7 I), Wydz. Ogł. (50 zł — 16 II). Rozliczenie z ogłoszeń: Wydz. Ogłoszeń (15 III — 1365,70 zł). Czysty zysk — 695 zł. Z tego kasa Wydz.

Ogł. — 250,20 zł, kasa podręczna PAA — 97,30, Olkiewicz prowizja — 347,50 zł, Wyd. Ogł. za „Kurier Polski” (57,20 zł — 16 III), Wyd. Ogł. — 490 zł, z tego Kowalewski prowizja — 80,64 zł, PAA za „Gazetę Świąteczną” — 63 zł, Kowalewski prowizja — 50 zł, Olkiewicz prowizja — 112 zł. PAA czysty zysk — 81,36 zł, za „Echo” — 85,00 zł, PAA za „Echo Turreckie” — 18,00 zł, Wyd. Ogł. (250 zł — 7 IV), Azot (350 zł — 16 IV), z tego czysty zysk PAA — 104 zł. Wyd. Ogł. 245 zł, Wyd. Ogł. za Unię — 190 zł, Monopol Solny (45 zł — 3 VI), czysty zysk PAA — 65 zł (Wyd. Ogł. Unia — 200 zł — 20 VI), „Zagroda Wzorowa” (za ogł. prócz prenumeraty — 100 zł — 7 VII), Wyd. Ogł. (Klawe — 150 zł, Nowak — 70 zł — 11 VIII).

GOSPODARKA FINANSOWA

Nie zachowały się żadne materiały dotyczące gospodarki finansowej PAA z okresu 1931—1937. Za lata 1938—1939 istnieją niepełne materiały dzięki zachowanej, wspomnianej już poprzednio podręcznej książce kasowej. Do kasy podręcznej wpływały tylko należności wpłacane bezpośrednio gotówką oraz podejmowane z konta PAA w PKO, przeznaczone na pokrywanie bieżących wydatków. Wszelkie wypłaty z tej kasy dokonywane były tylko na zlecenie wydawcy. W razie wyjazdów wydawcy wypłat dokonywała żona wydawcy jako zastępczyni kierownika administracji oraz prowadząca kasę podręczną i zapisy finansowe. Książka kasowa posiadała dwie pozycje: dochód i rozchód dzienny i miesięczny. Prowadzono nadto listę prenumeratorów z kontem należności oraz konto własnych i obcych zobowiązań.

Wydatki centralne, jak np. uposażenie, fundusz reprezentacyjny i dyspozycyjny wydawcy i redaktora naczelnego, koszty wyjazdów, płace redaktorów i personelu administracyjnego, specjalne dodatki funkcyjne, większe wydatki administracyjno-techniczne, wydatki zagraniczne (korespondencja, wyjazdy), były pokrywane z budżetu kasy centralnej (dyrekcji). Do tej kasy wpływały większe sumy pobierane z PKO, względnie wpłacane przez Dział Reklamy i Ogłoszeń. Dysponował nimi wydawca. Prowadził też zapisy kasy centralnej. Rozporządzając danymi, dotyczącymi wpływów gotówkowych do kasy podręcznej za dziewięć miesięcy 1939 r., można w przybliżeniu ustalić, że wpływy kasy centralnej kształtowały się około 150% wyżej od wykazanych w kasie podręcznej. Natomiast wydatki — przeciętnie około 75% tych wpływów. Pozostałe 75% stanowiły rezerwę PAA, przeznaczoną w zaplanowanym budżecie na najbliższe lata, począwszy od 1940, na wydatki inwestycyjne, jak np. m.in. na zakupienie samochodu, lokalu, wyposażenia technicznego agencji itp. Rozwój agencji gwarantował w dużej mierze realizację tego planu. Zasoby kasy centralnej, na które składała się gotówka znajdująca się w kasie

oraz na koncie PAA w PKO, podzieliły los złotego w następstwie okupacji hitlerowskiej. Część gotówki umożliwiła spłatę należności, egzekwowanej np. już w okresie okupacji, jak np. przez Ubezpieczalnię Społeczną, oraz na wykup weksli wystawionych przez PAA, jak i na spłacenie zaciągniętych rat, jak również na doraźną odprawę dla części personelu.

Celem częściowego zobrazowania operacji finansowych PAA przytoczę pozycje i notatki z kasy podręcznej z r. 1939. Rzuca one światło również i na gospodarkę finansową.

Zacznę od globalnych zestawień. Wpływy podejmowane z PKO do kasy podręcznej PAA kształtowały się w r. 1939 następująco:

ZESTAWIENIE ZA M-C STYCZEŃ 1939

7 stycznia —	11,00 zł
11 „ —	26,50 „
14 „ —	680,00 „
19 „ —	25,50 „
25 „ —	54,00 „
27 „ —	490,00 „
Razem	<u>1287,00 zł</u>

ZESTAWIENIE MIESIĘCZNE OD STYCZNIA DO SIERPNI 1939

styczeń	1 287,00 zł
luty	1 273,70 „
marzec	2 635,50 „
kwiecień	1 413,00 „
maj	1 173,70 „
czerwiec	715,50 „
lipiec	1 773,00 „
sierpień	2 310,00 „
	<u>12 581,40 zł</u>

ZESTAWIENIE MIESIĘCZNE KASY PODRĘCZNEJ. ROK 1939

Dochody: styczeń	3 165,15 zł	Rozchody: styczeń	2 805,56 zł
luty	2 669,90 „	luty	2 598,08 „
marzec	3 479,01 „	marzec	3 356,66 „
kwiecień	3 415,96 „	kwiecień	3 415,96 „
maj	3 281,14 „	maj	2 952,87 „
czerwiec	2 458,12 „	czerwiec	2 401,01 „
lipiec	3 736,91 „	lipiec	3 277,40 „
sierpień	3 049,27 „	sierpień	3 224,63 „
wrzesień 1—4	725,00 „	wrzesień	496,09 „
razem	<u>25 980,46 zł</u>	razem:	<u>24 528,26 „</u>
		saldo	1 452,20 „

W książce kasowej podręcznej znajdują się zapiski, ilustrujące w pewnej mierze gospodarkę finansową agencji. Pierwsza z nich dotyczy pro-

wizji za ogłoszenia, płaconej pracownikom i akwizytorom od dn. 1 VI 1939 r.

1. Od ogłoszenia otrzymanego do zamieszczenia przez 1 miesiąc — 25%; od 2 do 5 miesięcy po 10% miesięcznie; 6 miesięcy — 25%; dalsze po 10%.

2. Istniały, pisane na przebitkach, zlecenia dziennych wypłat PAA jako dysponenda administracji dla kasy podręcznej. Zachował się w zbiorach autora jeden egzemplarz zlecenia wypłat na dzień 2 IX (brak roku, prawdopodobnie 1939, w nawiasach uwagi autora). W dysponendzie tej znajdują się następujące pozycje (przewidywane do bieżących dziennych wypłat):

Kobierski*	50 zł	[cyfra napisana ołówkiem]
Siąkowski*		
Gero*	15 zł	
Kwiatkowski*		
Szczygielski* [w tej grupie kasa zaliczkowała wydatki rzeczowe dla pracowników]		
papier	50,00 zł	
klisze		
klisze		
znaczki		
telefony	18,10 zł	
światło — nr 28		
światło — nr 27		[lokale PAA przy ul. Wilczej]
komorne		
radio		
listonosz ranny	2,00 zł	
listonosz popołudn.		
dozorca — nr 27		
dozorca — nr 28		
Ubezpieczalnia		
koperciarz	10,00 zł	
konserwacja maszyn		
tramwaj list dworcowy		
„I.K.C.”		
węgiel		
gazety		
gazety niemieckie		
gazety francuskie		
gazety zagran. reszta...		
korektor		
wierszowe		
wierszowe		
wierszowe		

* Nazwiska redaktorów, kwoty przeznaczone na bieżące wydatki (poza stałymi płacami).

Müller**	
Chmielewski**	
Rozenberg**	
Mandel**	[wyd. rzeczowe, korespondencja]
korespondencja zagraniczna	
Dzendlzowa [do rozrachunku na wydatki bieżące, nie zamieszczane w dysponendzie]	
weksel	
weksel	
Stańczyk***	12,00 zł
Łukasik***	12,00 zł
Marianowski***	10,00 zł
.....	
.....	
.....	[wolne rubryki dla wydatków nie przewidzianych]
.....	
razem	179,10 zł

[Wykazane poszczególne pozycje wypłat były dokonane w tym dniu].

		Do płaćenia wrzesień 1938 r. [preliminarz]
światło	4,60 zł	
weksle Gestetnera	80,00 „	
„Dziennik Poznański”	100,00 „	
Torpedo	40,00 „	[maszyna do pisania]
Kunert [dodatek red.]	50,00 „	
drukarnia	25,00 „	
leksykon	20,00 „	[encyklopedia Meiera]
Ubezpieczalnia	50,00 „	
komorne	110,00 „	
2-ga maszynistka	120,00 „	
Bielenin****	30,00 „	
Mroczek****	20,00 „	
Tepper****	15,00 „	[na podręczne wydatki]
listonosz	3,00 „	
dozorca	3,00 „	

3. Mają zapłacić agencji (wykaz dłużników): Kellerowa reszta (ogłoszenia), Kronewald (ogł. VII — 25,00 zł, zapł. 5 VIII — 25, zapł.). Unia rk. 165,00 zł zapłacono. Paliwo rachunek, 120 zł zapłac. Cement 450 zł zapłac. — 100 zł (VI), 100 zł (VII), 100 zł (1 VIII), Izba Rzemieśln. Katowice IV, V, VI, VII po 25 zł. Zw. Izb Rzemieślniczych, zaległość VI — 30 zł. (zapłac. VII — 30 zł), Klawe rk — 100 zapłac., 2 rach. — 100 zł (zapłac.), WAR za „Dziennik Poznański” — 300,00 zł. Fungus jeszcze 7 ogłoszeń. Wycinki. Targi Poznańskie (brak bliższej notatki). Tekst

** Pracownicy oddziałów, pozycje na wydatki bieżące.

*** Personel administracyjny — dodatki za godziny nadliczbowe.

**** Stali korespondenci — na wydatki bieżące.

1 VIII — 100 zł zapłac., 1 IX zapłac., 1 X — 50 zł zapłac., Biuro Ogł. Feigin, Kowalewski 85 zł zapłac., 40 zł Larum (15 VIII — 65 zł) zapłac. 30 zł.

4. Wydatki Kowalewski — wyjazd Toruń. Wyjazd 23 VI — 26 zł, 6 IX — 40 zł (na wydatki rzeczowe). (PAA rozporządzała biletem kolejowym II kl. ważnym na całą Polskę.)

5. Telefony: 8 IV — 3,50 zł, 23 IV — 5,85 zł, 4 V — 3,50 zł, 24 VI — 10,05 zł.

6. Wydatki na przebudowę (w marcu 1939 r. przebudowano jeden pokój w mieszkaniu prywatnym nacz. redaktora przy ul. Wilczej 28 z przeznaczeniem dla redakcji; działy — polityczny, ogólny, zagran.). Koszt przebudowy — 406 zł.

7. Konto Rozenberg — Łódź (stały korespondent). Po 40,00 zł miesięcznie, zwrot (wydatków), znaczki, telefony za 1938 rok.

10 X znaczki	10,00 zł	28 I	30,00 zł
24 X korespondencja	40,00 „	8 II	20,00 „
26 XI „	35,00 „	25 II	25,00 „
22 XII „	25,00 „	29 III	40,00 „

Razem na korespondencję 215,00 zł należy się na dzień 31 III 1939, 25,00 zł wysłano dnia 27 IV.

8. Weksel gwarancyjny na 500,00 zł dla Zakładów Graficznych Polska Zjednoczona, Warszawa, ul. Nowolipie 2, za druk „Wiadomości Gospodarczych”. Wystawione pokwitowanie na ten weksel (bez daty) podpisane.

9. Węgiel 1939 r. P. Lipińska Krystyna, ul. Zielna 46, m. 5 — 3 tony po 44 zł, 135 zł na 5 rat po 26 zł w miesiącach: VIII, IX, X, XI, XII, rata zapłacona 16 VIII.

10. Weksle za maszynę do pisania f-ma Maczunder: 12 weksli po 30,00 zł, płatnych II, III, IV, V, VI, VII, VIII, IX, X, XI, XII 1939 r., I — 1940 r. (zapłacono wg znajdującej się notatki w książce do VIII 1939 r. włącznie). Pozostałe — wykupione już w okresie okupacji hitlerowskiej za zgodą firmy w okresie późniejszym (bez doliczenia procentów za zwłokę).

11. Podobny rozrachunek weksłami za drugą maszynę „Torpedo”, w tej samej firmie, wystawiony 17 lutego 1939 r. na łączną sumę 480,00 zł, po 40 zł miesięcznie, od 15 III wykupiono 6 weksli, według notatek w książce, do dnia 15 VIII włącznie. Pozostałe w okresie okupacji.

12. Rotacyjny powielacz firmy „Gestetner”, 9 weksli po 85 zł (pierwszy 80,00) od dnia 20 I 1939 r. Wykupiono 8 weksli do 20 VIII 1939 r. Ostatni, płatny 20 IX 1939 r., wykupiono w terminie późniejszym.

13. Za ogłoszenia (o PAA) w „Prasie” należy się 80,00 zł, na 4 raty

po 20,00 zł. Zapłacono 3 VI — 20,00 zł, 5 VII — 20,00 zł, 5 VIII — 20,00 zł. Ostatniej raty na dzień 5 IX nie zapłacono.

14. Bank Handlowy (za encyklopedię Meiera): należy się 420,00 zł. Wpłacono do 1 I 1937 r. 80,00 zł, 20,00 zł, 20,00 zł, razem — 120 zł. W r. 1938 — VII — 100 zł, VIII, IX, X, XI, XII, i w 1939 r. — I, II, III, IV, V, po 20,00 zł, razem 200 zł.

Z dalszego posiadanego materiału można odtworzyć, jak kształtowały się wydatki rzeczowe, dla przykładu ze stycznia 1939 r.: znaczki pocztowe i listy dworcowe — 205 zł, rozmowy telefoniczne — 106,70 gr, depesze — 16,00 zł, wysyłka pieniędzy — 4,00 zł, koperty — 45,00 zł, nadruk firmy — 25,00 zł, matryce 116,00 zł, papier — 144,00 zł, światło — 13,50 zł, komorne — 110,00 zł, węgiel — 26,00 zł, Ubezpieczalnia Społeczna — 70,00 zł, roznosiciele 15,00 zł, prenumerata gazet zagranicznych 175,00 zł, krajowych 63,00 zł. Wydatki rzeczowe personelu: Olkiewicz — 49,00 zł, Marianowski — 61,70 zł, Siąkowski — 77,00 zł, Kunert — 49,00 zł, Kotłowski — 10,00 zł. Razem 246,20 zł. Wydatki reprezentacyjne 330,00 zł, dozorca 5,00 zł. Wydatki różne: wydatki sądowe — 4,20 zł, naprawa krzesła 2,00 zł, plan Warszawy 1,00.

Z dalszych miesięcy zanotować należy takie wydatki, jak np: Helena Dzendzel, dodatek niedzielny — 7,50 zł, gaz — 7,88 zł, herbata — 3,00 zł, konserwacja maszyny — 5,00 zł, zakup stolika 25,00 zł. Grzywna sąd. — 56,85 zł, grzywna sąd. — 10 zł, opłata radiowa — 3,00 zł, telefon między-miastowy — 77,00 zł, telegram Paryż — 7,00 zł (29 IV 1939 r.), Dzendzel wyjazd Tarnów 20 zł (6 V), książka — 9,50 zł, rozkład jazdy — 3,00 zł, podatek Urząd Skarbowy — 77,05 zł, telefon Tarnów — 36,63 zł i 6,00 (26 V). W czerwcu Ubezp. Społeczna już 140,00 zł (7 VI), farba do powielania — 15,00 zł, wyjazd Przemyśl Dzendzel 31,90 zł (21 VII), ko- rektor 3,60 zł.

PŁACE W REDAKCJI PAA W R. 1939

Pensja redaktora naczelnego wynosiła 450,00 zł (plus dodatek reprezentacyjny oraz na bieżące wydatki — wysokość zależna od dochodów dochodziła do 400,00 zł w okresie wyjazdów za granicę). Płace redaktorów kształtowały się w granicach 200—250 zł (plus zwrot kosztów rzeczowych).

Administracja: kierowniczką administracji otrzymywała 300,00 zł, sekretarz administracji — 200,00 zł, maszynistka — 160,00 zł (plus godziny nadliczbowe za dyżury, za prace w niedzielę i święta), woźny — 100,00 zł, gońcy — 60 zł (oraz zwrot kosztów przejazdu tramwajami, samochodami).